

Jánoska Máté emlékére

A Magyar Tudományos Akadémia Állatorvos-tudományi Kutatóintézetének dolgozói mérhetetlen megdöbbenéssel és teljesen lesújtva próbálják felfogni a felfoghatatlant, hogy Jánoska Máté, az Intézet minden dolgozója által szeretett, mindig mókázó és kedves Máté nincs többé. Mindenkiel szót értett, mindig vidám volt (vagy legalábbis azt mutatta, ahogy most gondoljuk a történetek után). És akkor váratlanul bekövetkezett a tragikus vég.

Máté 5 éve jelent meg az Intézetben. Mit „megjelent”, berobbant, és egyből meghatározó egyéniség lett. Benkő Mari a zoológusoknak tartott egy molekuláris technikai bemutatót, ami után Máté rákérdezett, hogy jöhetne-e ide szakdolgozni, mert neki a téma nagyon megtetszett. És valóban, attól kezdve gyakorlatilag a második otthonává vált az Intézet, ami folyamatosan harsogott a nevetésétől, amit mindig megtöltött a jelenléte. A komolykodó kollegákat eleinte talán idegesítette is ez a túláradó jókedv, de szinte pillanatok alatt mindenki rájött, hogy nem lehet őt nem szeretni és nem együtt nevetni vele. De a jókedvű harsogás azonnal véget ért, amint munkára került sor. Abban nem ismert tréfát Máté. Megjelenésével megindult a vadállat-minták áradása a laborba, olyan mértékben, amiről korábban nem is álmodtunk. És ő ezeket mind szorgalmasan fel is dolgozta. Modern molekuláris eljárásokkal soha senki által le nem írt adeno- és herpeszvírusokat mutatott ki gyors egymásutánban egzotikus madaraktól és emlősöktől. Szorgalmas munkájának meg is volt az eredménye: TDK dolgozat, szakdolgozat, gyakornoki állás az MTA ÁOTKI-ban, országos TDK előadás, hazai konferenciákon előadás, nemzetközi kongresszusokon poszter, doktoranduszi ösztöndíj elnyerése a Szent István Egyetemen, tudományos segédmunkatársi kinevezés és három nemzetközi cikk, melyből kettő már megjelent, egy pedig megjelenés alatt. És még csak 4 hónapja volt doktorandusz! Az egyik cikket, amit amerikai szerzőkkel közösen írt, külön is kiemelném, mert abban az amerikai kollegák végezték a „kuli munkát”, egy olyan adenovírus genomjának a DNS szekvenálását, amelyet egyesek az elhízásért tartanak felelősnek. Máté a minőségi elemzésben vett részt, filogenetikai és háromdimenziós fehérjeszerkezeti számításokat végzett, és ezzel a második helyet érdemelte ki a szerzők között. További szép eredményei is készen állnak, hogy hamarosan kézirat és közlemény elkészüljön belőlük. Ennek a gyönyörűen ívelő karriernek vetett most véget a tragikus halál.

Mátét tényleg mindenki kedvelte. Egy kongresszuson pl. a pincér mondta nekünk, hogy milyen jó maguknak, hogy egy ilyen helyes fiatalemberrel dolgoznak együtt, aki mindig vidámságot áraszt maga körül. Máté ugyanis már az első napon barátságot kötött vele is, mint mindenkiel, akivel csak összekeült. Ennek jele az is, hogy számos elektronikus levelet kaptunk mind Észak-, mind pedig Dél-Amerikából, több európai országból a gyász első napjaiban, hiszen a kongresszusokon számos külföldi kolléga is megismerte és megszerette Mátét. De azóta is folyamatosan érkeznek a részvétnyilvánítások külföldről, ahogy a gyászírről értesülnek a külföldi barátok és együttműködők.

Nagyon hálásak voltunk Máténak, mert jószívúsége azt jelentette, hogy hozzá mindig fordulhattak a laboratóriumban az új szakdolgozók, mindenkinek azonnal segített, mindenkiel kezdte előlről a technikák betanítását. Tudását, reagensait, mintáit, kérés nélkül megosztotta mindenkiel, akinek csak szüksége volt segítségre. Lám, még a gyászban is önzően arra gondolunk, hogy mennyire pótolhatatlan lesz ez az örökös támasz a laborban. A szakdolgozó kislányok különösen vigasztalhatatlanok voltak, és a fiú kollegák is alig tudták visszatartani könnyeiket.

Gyakran féltettük Mátét. Amikor denevérekkel dolgozott, aggódtunk, nehogy veszett állat kerüljön a minták közé. Megijedtem, amikor egy Isztambuli kongresszuson (kevés pénzünk lévén) egy sötét sikátorban levő hotelben sikerült szállást foglalnunk. Ráadásul velünk volt az Amerikai Légierő egyik (viroológus) kapitánya is, akkor, amikor az amerikaiak éppen nem voltak túl népszerűek ott, és időnként bombák robbantak a városban. Féltettem a fiatalokat, amikor elmentünk csapatépítésre a Gömör-Szepesi-érchegységbe (a „Szlovák Paradicsomba”), és három napig láncokba kapaszkodva, létrákon másztunk a vízesések fölött és a Hernád-áttörésben. De íme, a sors teljesen máshol támadott. Ott és úgy, amire nem tudtunk felkészülni.

Máté mindig ezerrel pörgött, a laborba elsőnek érkezett és az utolsók közt távozott. Szabadságot gyakorlatilag nem is vett ki. Emellett, amikor csak szükség volt, segített még az Állatkertben is. Egyszerűen hihetetlen volt, hogy ennyi mindent be tud préselni egy életbe. Talán így utólag azt is mondhatjuk, hogy túlhajtotta magát, és mi elmulasztottuk ezt észrevenni. Mindenki azon gondolkodik, vajon lehetett volna-e tenni valamit a tragédia megakadályozására. De lassan el kell fogadnunk, hogy Máténak ennyi idő adatott. Senki nem vádolhatja, hogy nem maximálisan használta ezt ki. Három ember helyett dolgozva, ilyen rövid idő alatt is többet tudott elérni, mind elnyert szeretetben, mind pedig elért szakmai sikerekben, mint sok ember egy egész élet alatt.

Fejet hajtva Jánoska Máté páratlanul ritka emberi és kutatói teljesítménye előtt, megköszönjük mindazt, amit kaptunk tőle, és kívánjuk, hogy immár nyugodjék békében.

Harrach Balázs
Máté barátja és témavezetője